

Pentiner entre Tossa i StFeliu (tombant coster cabdal, de roques clafertes de conquilles), amb la mateixa propagació de nasal que en *pentinar* i *pinte(n)* PECTINARE, PĒCTEN. El venec. *pantaleña* seria, doncs, un *PECTINĀNA > *pentenena* dissimilat en *pantaleña*? (cf. també *pentenill* < PECTINICULUM, cast. *pendejo*, el Mont-de-Venus). I en *pampallina* tindriem una altra alteració de *pentelina*, *-llina*? Resten dubtes, majorment tractant-se d'una forma isolada en català, i encara més si només ho diuen la gent d'una comarca de terra endins, potser estraftent desmanoyotadament un mot que senten als pelegrins de Tossa. Tanmateix valdrà més que no ho oblidem del tot.

En definitiva tenim una impressió definida que en tot això juguen a l'acuit amb *pagell* el nom llatí i el nom grec de la pagellida: PATELLA i τελλίνη. Encara que aquest tingui un significat precís un poc diferent, car segons el *Dfa*, la tellerina és un mollusc bivalve del gènere *Donax*. Però pel que ens explicava al pare i a mi el Sr. Comendador a les Maresmes del Prat, l'any 1932, l'hàbitat i la grandària no eren gaire diferents dels del barretet; i ell m'amonestava que *tellerina* era «mal dit» en lloc de *tellina*: no sé bé si això era una correcció de font popular o erudita: car aquell senyor, molt entès, tenia més de caçador de becadells, fotges i cegards, que de naturalista. Quant a PATELLA és certament el mateix que el que ara ens preocupa, i ja n'hem vist un descendent a *PADA*, sense comptar l'it. *patella*, el tunisenc *badalà* i el basc *paitela*, si bé aquest a Donostia ha «crescut» molt, car segons Azkue és la «centolla, gros crabe».

Anant una mica més a l'endevineta, vist que en tot això fa un paper indiscutible l'adstrat de l'àrab, podríem conjecturar que PATELLA en plural àrab, essent normalment *patellât*, arribés per la imela a ser pronunciat *patellît* abans de passar definitivament als parlars catalans. La *ï* emfàtica era oïda pels nostres, essent sonora però fortis, com una mena estranya de *d*: aquesta «estranyesa» s'hauria traduït en *ġ* (*pagellida*)? Potser no cal «far-li tan llarg», car al capdavant és ben natural que intervingués aquí *pagell* (qui sap si també el *petxina* d'etimologia enigmàtica, però en tot cas mossàrab). En tot cas, cal esperar que moltes varietats morisques, i ja mossàrabs, reduïssin la *ll* geminada a *-l-* i és sabut que *-l-* i *-r-* alternen en els arabismes hispànics en vastes extensions, tant com avui és impossible distingir una *-l-* d'una *-r-*, neutralitzades, en tantes zones d'Andalusia (veg. *EntreDL* III, 164, 167): heus aquí doncs per què *pagerida* a la Costa de Tramuntana, i possiblement les formes amb *-r-* de la Costa Brava empordanesa etc.

El pl. en *-ât*, normal en els f. àrabs, oït com *padellît/-derit*, ens podria potser explicar la terminació de *pagellida*. ¿O és que d'aquesta *i* és responsable la tònica de τελλίνη que s'hi barreja? En tot cas és aquest el més suspecte d'haver engendrat, en coit subreptic, les formes *patellina*, *pampellina*, i àdhuc la del venec. *pantaleña*, sense dir res dels magrebins *bañilinus/bedelên*, on l'us final sembla revelar que ja hi hagué un nomeniatiu en *-INUS* en data de llatí vulgar (cf. *Damús* <

DOMUS, *cadús/alcaidús/caduſs* < CADUS etc.). I enmig de tanta promiscuïtat, no ens oblidem del *PECTĪNĪNA que hem judicat perdurant a Venècia. En fi valdrà més deixar els detalls, junt amb un bon pa de dubtes o escrúpols, per als nostres successors.

DERIV.: *Pagellada*. *Pagellera*. *Paguerada*. *Paguerotell*.

1 Sembla ser el mateix, que amb variants *escorpre* i *aranyes* cita *AlcM* de la mateixa data i en una altra ed. del mateix doc.; sembla: ¿però es tracta d'aranyes o d'arengs? — 2 El glossari d'aquest senyor (que potser no era parlant nadiu de la llengua) està entacat pertot de casos de la cacografia *x* per *ž* «*peixallida*: *lapa*». — 3 Ningú no ha assenyalat fins ara que això deu ser un mossarabisme, i en tot cas salta a la vista per l'estructura mateixa que no pot ser àrab genuí. Són dades que trobo en el *Suppl.* de Dozy, disperses en dos llocs: I, 58b i 96a; la forma de Pagni i la primera de Boqtor creu ell que són manlleus de l'it. *patella*, mentre que les del Mohit i Boqtor les analitza com a manlleu de τελλίνη «amb l'article copte», cosa dita potser una mica a la lleugera (gran arabista Dozy, no era certament pas egipciòleg ni coptista). Que hi hagi enllaç amb aquest mot grec i en part amb el llatínisme italià, ja no ho nego, entre les raons perquè aquests deuen haver contribuït, i en part decisivament, a les variants catalanes; però en tot cas em sembla erroni de dissociar *bedelân* de *bañilinus* i de no tenir en compte la possibilitat d'un mossarabisme, com tants que els nostres moriscos expulsats escamparen per Tunis fins a Egipte; car altrament tinguem present que tant Boqtor com el *Mohit* engruixien llur stock de mots, principalment egipci-sirià, amb bastantes paraules pròpiament magrebines. Recordem en tot cas que l'àrab canvia automàticament tota *p-* mossàrab en la seva *b-*. — 4 *AlcM* cita *pelladira* de StFeliuG, segons un article de revista, de 1927, com a sinònim de *pagellida*, i *pelerida* «ròtula» en el dicc. medical de Corachan, significat per comparació de forma ben comprensible (recordo casos del mateix trasllat semàntic en mots de la família de *caragol*, *conca* o *petxina*). Però quant a la forma, tot i que una metàtesi no és inconcebible en un mot tan llarg, em guardaré de dissipar la sospita que ens assalta que aquestes formes siguin err. tip. o d'altra naturalesa.

Pagella i *pagell* II, V. PÀGINA *Pagell* III, V. *petge*? *Pagellida*, *-ellera*, V. *pagell* *Pagerès*, *-esa*, V. *iðfona*, on espero poder parlar de si pot resultar d'una espècie de metàtesi de TUBER PAGENSE, TUFERA PAGENSIA pl. > *tofferapagesa* metàt. > *iðf[on]a pageresa*, pròpiament 'tubercle del pagus, del camp' *Pagerol*, *pagerola*, V. *pagés*

PAGES, del ll. tardà PAGENSIS 'el qui viu en el pagus, en el camp'. □ 1.ª doc.: orígens (Llull etc.).

«L'abat Blanquerna tenia capítol e --- un pagès era entrat cavar en una vinya de la granja: aquell pagès dehia que aquella vinya era sua, e menaçà --- l'abat